

střední a jižní Moravy), a tak se naskytá otázka, proč se tak nestalo i v případě norka.

Pokud jde o lov, pak v archívních statistikách úlovků z 18.–19. stol. nebyly nalezeny žádné záznamy o nadměrném pronásledování – ve výkazech zvěře se zpravidla tento druh nenachází vůbec. Zde se jistě nabízí volný prostor pro další pátrání v archívních zdrojích. Ale nic nenasvědčuje tomu, že by i dříve byl norek nějak výrazně exploatován, můžeme-li soudit podle bohatého kosterního materiálu z archeologických výzkumů od neolitu po novověk, ve kterém nebyly identifikovány pozůstatky norka ani jednou.

Také otázka znečištění prostředí a potravních řetězců zbytky polychlorovaných bifenylů, DDT a jiných chemikálií se zcela jistě stala aktuální až dávno poté, co

norek evropský u nás vymizel, totéž platí pro případnou kompetici s norkem americkým. Příčiny vymizení norka evropského v našem (středoevropském) prostoru tedy známy nejsou a vyslovené hypotézy představují spíše jen rozličné úvahy, aniž by byly podloženy hlubšími analýzami.

Objasnění příčin ústupu norka evropského nemá samozřejmě význam pouze historický a teoretický, nýbrž je zásadní z hlediska zachrany existujících populací a případné revitalizace druhu v rámci původního areálu. Od 90. let 20. stol. probíhá celoevropský záchranný program (European Mink EEP Programme, blíže viz www.lutreola.ee) zaměřený na udržení dostatečně široké genetické základny tohoto druhu v zajetí a výhledově také na jeho návrat do vybraných oblastí Evropy. Do

uvedeného programu jsou zapojeny také pracoviště AOPK ČR (Pavlov u Ledče nad Sázavou) a zoologické zahrady v Děčíně a Chomutově. V současné době komplikuje úvahy o reintrodukci invaze norka amerického, a to jak z hlediska již zmíněné stanovištní nebo potravní konkurence, tak i možného snižování reprodukčního potenciálu volně žijících populací norka evropského. K plodnému křížení obou druhů sice nedochází, nicméně při oplození samice norka evropského samci minka (páří se obvykle dříve než samci norka evropského) údajně dochází k resorpci (vstřebávání) zárodků, a tím k blokování přirozeného rozmnožovacího cyklu.

Příspěvek byl vypracován v rámci výzkumného záměru MK ČR č. VZ 0000232701.

Zbyšek Svoboda

Přírodopisné motivy na českých komunálních vlajkách a praporech V. Byliny a dřeviny

Na našich komunálních vlajkách se jako přírodopisný prvek velice často uplatňují také rostliny, nejčastěji v kvetoucí podobě nebo jako samostatné květy, keře a stromy. Za jistý rostlinný prvek můžeme dokonce považovat různobarvá zelená pole nebo pruhy, které autoři návrhů vysvětlují jako zobrazení lesů, hájů a luk, žluté pruhy pak často představují lány zrajícího obilí. Takovými až příliš zobecněným „rostlinstvím“ se zabývat nebudeme, ale zaměříme se na znázornění konkrétních druhů, které však někdy mohou být značně heraldicky stylizované, jako např. lilie a růže. V poslední době pronikají na vlajky obcí i vyobrazení reálných polních, okrasných a užitkových rostlin a úspěšně tak narušují jistou monotónnost klasických obecných heraldických figur.

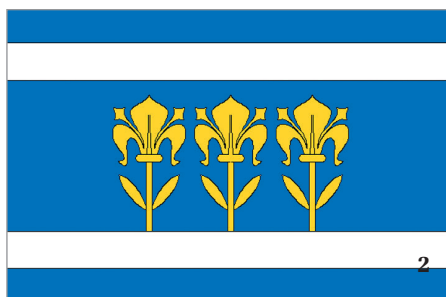
Lilie

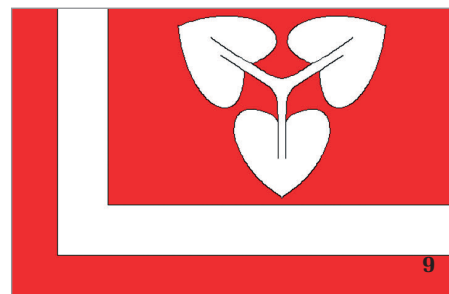
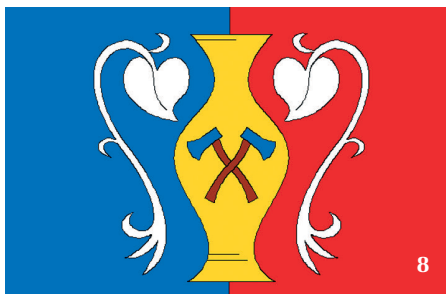
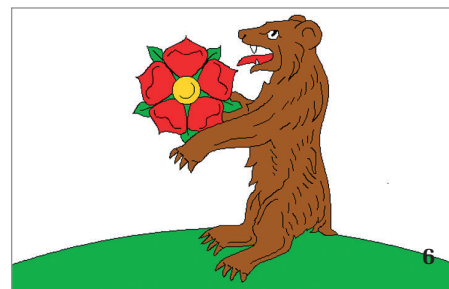
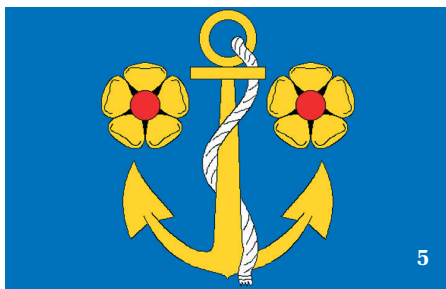
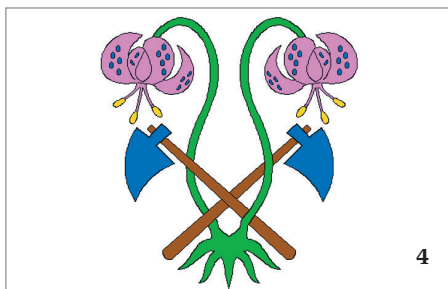
K nejčastěji znázorňovaným rostlinám na komunálních vlajkách patří bezesporu rozdílné podoby lilí, z nichž mají převahu heraldické. Lilie jako symbol patří vůbec k nejstarším dekoračním motivům známým již z vykopávek ve starém Egyptě, Mykénách a na Krétě. V antickém Řecku byla považována za symbol naděje, ve středověké emblematické představovala panen-

skou nevinost, tělesnou a mravní čistotu. V křesťanském údobí se proto lilie stala zákonitě atributem mnoha světců a světic, z nichž nejznámější je sv. Anna, sv. Josef, sv. Antonín Paduánský, sv. Kunhuta a také francouzský král Ludvík IX. Svátý. Ve Francii byla lilie symbolem královského domu a není divu, že ji středověká heraldika ve stylizované podobě převzala mezi své obecné figury.

Heraldická lilie má celkem 6 okvětních lístků, z nichž tři horní jsou větší než tři dolní, střední lístky jsou ve svislé ose, horní a dolní postranní lístky jsou k sobě zatočené. Lilie může být uprostřed přepásaná, jako u známých skautských lilí, nebo nepřepásaná. Na listech vlajek se stejně jako na štítech mnohem méně objevují lilie na stonku, přirozené, kvetoucí, mariánské a výjimečně i dvojité. V současné době celkový počet českých komunálních vlajek s lillemi přesahuje 350 exemplářů. Nejčastěji jsou bílé nebo žluté. Na vlajce obce Hněvnice v okrese Plzeň – sever (viz obr. 1) od P. Ryby má žlutá lilie představovat příslušnost ke kladrubskému klášteru, který ves od středověku vlastnil. Obec byla odedávna bohatá a již v r. 1500 jako jediná platila klášteru své poddanské dávky v penězích a nikoli v naturáliích. To na listu obecní vlajky vyjadřuje žlutá (zlatá) barva lilie, která zároveň připomíná nález pokladu v okolí obce z počátku 18. stol., z jehož výnosu byl v r. 1737 postaven místní kostel Všech svatých. Podle pověsti získala obec ve středověku pojmenování podle vůdce místních lapků Hněvena a není tedy vyloučeno, že právě on se svou kořistí mohl být i zakladatelem prosperity obce. Na vlajce ho představuje pruh v černé barvě hněvu, vyvážený horním červeným pruhem značícím lásku vítězící nad zlem.

Na vlajce udělené v r. 2011 obci Provodov z okresu Zlín (obr. 2) jsou lilie na stoncích, které jako mariánské atributy zastupují místní studánku s léčivou vodou. Pílní byla v r. 1734 vystavěna kaple k počtě Panny Marie Sněžné a dodnes je oblíbeným poutním místem. Obdobných vlajek s lillemi na stoncích máme dalších 12 a do značné míry se jim tvarově podobají tzv. lilie přirozené v poměrně realistickém provedení, jichž je 11 a jsou např. na vlajce

- 1 Heraldická, tzv. přepásaná lilie na vlajce obce Hněvnice v okrese Plzeň – sever, udělené v r. 2006
- 2 Tři žluté lilie na stoncích na vlajce obce Provodov z okresu Zlín, udělené v r. 2011, připomínají studánku u místní poutní kaple Panny Marie Sněžné.
- 3 Mariánská lilie na vlajce obce Nesvačilka, okres Brno – venkov (2003)
- 4 Dvě lilie zlatohlavé (*Lilium martagon*) na vlajce obce Vápenice, okres Uherské Hradiště, udělené v r. 2009. Tato chráněná rostlina se vyskytuje nedaleko obce na lokalitě Mravenčí louka – Rubaniska.
- 5 Žluté růže pánů z Hradce a kotva rodu Slavatů na vlajce obce Střížovice, okres Jindřichův Hradec, udělené v r. 2007
- 6 Medvěd s červenou rožmberskou růží na vlajce Horní Plané, okres Český Krumlov, udělené v r. 2008
- 7 Vlajka města Kostelce nad Černými lesy, okres Praha – východ, udělená v r. 2009, s lesním mužem a žlutou růží z městského znaku
- 8 Vlajka obce Mouřínov v okrese Vyškov, udělená v r. 2010. Oddělená vykořeněná leknina, odvozená od leknínu (*Nymphaea*) byla převzata z erbu Kouniců.
- 9 Bílý leknínový trojlíst na vlajce města Ledec nad Sázavou, okres Havlíčkův Brod, udělené v r. 1998
- 10 Rozdvojený stonek lnu setého (*Linum usitatissimum*) na vlajce obce Police, okres Šumperk, udělené v r. 2007
- 11 Vlajka obce Rajnochovice v okrese Kroměříž, udělená v r. 2011, s chráněnými sněženkami podsněžníky (*Galanthus nivalis*), hojně se vyskytujícími v okolí
- 12 Vzácný upolín nejvyšší (*Trollius altissimus*) na vlajce obce Vítězná, okres Trutnov, udělené v r. 2003

obce Rozseč nad Kunštátem v okrese Blansko. Zde je bílá lilie klasickým atributem sv. Antonína Paduánského, jehož podobu nesla původní stará obecní pečeť.

Odlišným typem je lilie mariánská se třemi okvětními lístky na vlajce obce Nesvačilka v okrese Brno – venkov (obr. 3), kde ji použil I. Durec jako náhradu vyobrazení Panny Marie s Ježíškem z původní obecní pečeti z konce 18. stol. Dolní vlnkovitý pruh připomíná místní rybník Nesvačil; podle rybníka má prý obec název. Jedinou botanicky určitelnou lilii – lilii zlatohlavou (*Lilium martagon*) – umístil M. J. V. Pavlů na vlajku obce Vápenice v okrese Uherské Hradiště (obr. 4). Na katastru obce se totiž nachází přírodní památka Mravenčí louka – Rubaniska, kde se lilie spolu s dalšími chráněnými rostlinami vyskytuje.

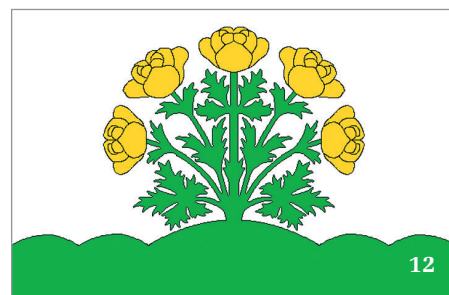
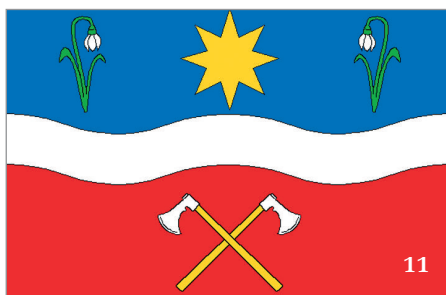
Růže

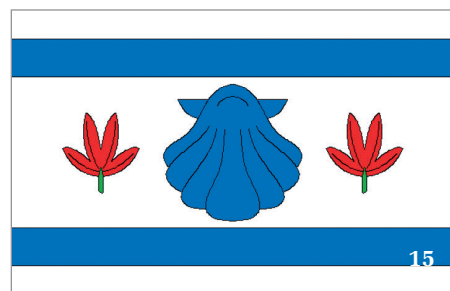
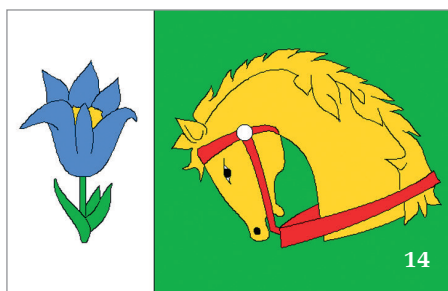
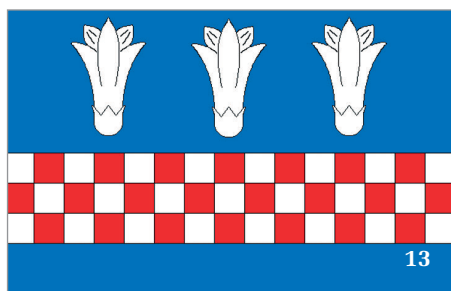
Oblíbenou obecnou přirozenou figurou je také heraldicky stylizovaná růže. Kreslí se převážně jako pětilístá. Střed růže nazýváme semeníkem a má být v jiné barvě než lístky korunní. Většinou se květ doplňuje zelenými kališními lístky, ale není to nezbytné. Růži jako erbovní znamení užíval jeden z nejstarších českých šlechtických rodů – Vítkovci. Tzv. dělení růží, zachycené na deskových obrazech uložných na zámcích v Telči, Jindřichově Hradci, Třeboni a Českém Krumlově, představuje scénu, kdy synové Vítka z Prčic po rozdělení otcova majetku rozlišují sebe a své družiny barevnými tinkturami růží na praporecích a erbech. Pánové z Rožmberka od té doby nesou červenou růži na bílém poli, pánové z Landštejna bílou růži na červeném poli, pánové z Hradce žlutou

růži na modrém poli, z Ústí a ze Stráže modrou růží na žlutém poli a konečně pánové z Krumlova zelenou růží na bílém poli. Je zajímavé, že toto rozlišování je dodnes funkční, protože podle barvy růží na některých jihočeských vlajkách a znacích snadno zjistíme, do kterých panství města, městyse nebo vesnice kdysi patřily. Tak např. dvě žluté růže na vlajce obce Střížovice (obr. 5) v okrese jindřichohradeckém od S. Kasíka prozrazují, že původními majiteli obce byli páni z Hradce. Modrá barva listu symbolizuje místní rybníky a bohaté vodní prameny v okolí obce. Kotva mezi růžemi odkazuje na pozdější vlastníky rodu Slavatů a byla převzata z obecní pečeti z druhé poloviny 19. stol.

Růže nacházíme celkem na 258 komunálních vlajkách. Většinou jde o klasické heraldické růže, jen čtyři obce mají růže na stonku a další dvě mají výjimečně 6 korunních lístků. Obec Orlické Podhůří v okrese Ústí nad Orlicí má od r. 2008 na své vlajce od J. Petra dokonce korunních lístků 10 a růže vyrůstá ze stonku se dvěma listy. Na vlajce původní vsi Horní Planá v okrese Český Krumlov (obr. 6), povýšené Karlem IV. na městyse již v r. 1349, třímá rožmberskou růží hnědý medvěd. Vlajka sama vznikla heraldickým převodem podle znaku uděleného na přímluvu Viléma z Rožmberka císařem Maxmiliánem II. Je vhodné připomenout, že město Rožmberk nad Vltavou má od r. 2008 jednoduchou bílou vlajku s červenou růží, kterou nacházíme jako součást též na vlajkách Českého Krumlova, Frymburka, Kaplice, Soběslavi nebo Zlaté Koruny, tedy bývalých rožmberských majetků.

Figury růží jistě nejsou vyhrazeny pouze pro jihočeské obce. Vlajka obce Lošany

v kolínském okrese od M. J. V. Pavlu má např. bílou růži v modrém poli na paměť rodu Alderů z Lošan, který obec získal již v r. 1410. Zvláštní případ zobrazení růže vidíme na městské vlajce Kostelce nad Černými lesy v okrese Praha – východ (obr. 7) od J. V. Mrvíka, odvozené od městského znaku. Na ní vousatý lesní muž se zeleným věncem na hlavě i kolem boků pozvedá pravou rukou žlutou růži, která nemá nic společného s růží pánů z Hradce.

Lekno

Lekno jako heraldická figura odvozená od vodních rostlin – leknínu bílého (*Nymphaea alba*) a bělostného (*N. candida*) – se od středověku objevuje na znacích a korouhvičích středoevropské šlechty. U nás bylo bílé lekno charakteristické pro pány z Martinic, knížata Kouniců a hrabata Clam-Martiniců, takže výskyt těchto motivů na vlajkách má většinou spojitost s bývalou državou příslušné lokality zmíněnou šlechtou. Je tomu tak u obce Přelice v kladenském okrese, která patřila do smečenského panství rodu Martiniců. Také město Smečno na Kladensku má od r. 2007 červenou vlajku s bílými vykořeněnými leknem, jejímž autorem je J. Novák. Obec Mouřínov v okrese Vyškov (obr. 8) nese na vlajce dvě oddělená vykořeněná bílá lekna převzatá z rodového znaku Kouniců provázející mouřínovskou žlutou vázu. Pokud figuru popisujeme jako vykořeněná lekna, pak jde vždy o dvojici, dole spojenou v jednotném kořeni. Častěji však autoři umísťují na vlajkové listy jednotlivé lekno, které může být buď bez kořenů, nebo vykořeněné, což je třeba při popisu vlajky uvádět. Lekna jsou vesměs bílá, jen ve dvou případech zelená, a to u obce Rudíkova v okrese Třebíč a města Heřmanova Městce. Obec Sázava v okrese Ústí nad Orlicí pak jako jediná má na své vlajce od r. 2002 lekno žluté. Poněkud nezvyklou obecnou figuru – bílý lekninový trojlíst – přenesl v r. 1998 autor článku z městského znaku na vlajku Ledče nad Sázavou, okres Havlíčkův Brod (obr. 9). O dva roky později použil podobný lekninový trojlíst, opět z městského znaku, M. J. V. Pavlu pro obec Loučka z okresu Zlín, kde ho umístil do žerďového zele-

ného klínu. Vlajek s leknovými figurami máme celkem 32.

Len

Poměrně častý je na komunálních vlajkách výskyt květů lnu (*Linum*). V současné době jich na našich vlajkových listech nacházíme 29. Je to zřejmě dáno tradicí pěstování této staré kulturní rostliny především v pohraničních podhorských oblastech. Převážně mají květy ustálenou, vlastně již heraldickou podobu modrých květů s pěti okvětními lístky, pouze ve třech případech jsou znázorněny na stoncích. V jednom případě je květ realisticky světle modrý (Drhovy, okres Příbram), zcela výjimečně bílý (Hajnice, okres Trutnov). Netypicky žlutý květ lnu položil na bíločerveně šachovaný meč poměrně složitěho vlajkového listu Moravskoslezského Kočova v okrese Bruntál J. Tejkal v r. 1998 snad proto, aby nedošlo k nežádoucímu propojení bílých polí. Na vlajce obce Police v okrese Šumperk (obr. 10) je uprostřed listu rozdvojený stonk lnu setého (*L. usitatissimum*), který připomíná pěstování této rostliny v oblasti, podobně jako na vlajce Svijanského Újezdu v okrese libereckém z r. 2002, kde polovina modrého lva třímá v pravé tlapě zelený stonk lnu se třemi modrými květy.

Další kvetoucí byliny

Snaha o dekorativnost a originalitu přivádí v poslední době na listy vlajek rostliny, jejichž květy rozšiřují škálu heraldických a vexilologických obecných figur. U obce Rajnochovice (obr. 11) v okrese Kroměřížském se tak v r. 2011 na obecní vlajce objevila chráněná sněžěnka podsněžník (*Galanthus nivalis*), která se v okolí vesnice vyskytuje ve značném počtu. Obdobně na vlajce obce Vítězná (obr. 12) v okrese Trutnov, navržené S. Kasíkem v r. 2003, nacházíme vzácný upolín nejvyšší (*Trollius altissimus*), rostoucí na okolních loukách. Stejný druh zdobí od r. 2007 také vlajku Dolních Těšic v okrese Píseckém. Vachta trojlístá (*Menyanthes trifoliata*) dominuje na vlajce obce Římov (obr. 13) z okresu třebíčského, kde její místní výskyt navíc koresponduje se starým obecním pečetním znamením. Jednu

13 Tři květy vachty trojlísté (*Menyanthes trifoliata*) na vlajce Římov, okres Třebíč, udělené v r. 2001

14 Koniklec luční (*Pulsatilla pratensis*) na vlajce obce Grygov, okres Olomouc, udělené v r. 1997

15 Vlajka obce Lesnice v okrese Šumperk, udělená v r. 2003. Zobrazená okrotice červená (*Cephalanthera rubra*) roste v nedaleké přírodní rezervaci Pod Trlinou.

16 Tři květy vzácného orlíčku obecného (*Aquilegia vulgaris*) jsou mluvícím znamením na vlajce obce Bartošovice v Orlických horách, okres Rychnov nad Kněžnou, udělené v r. 2011.

17 Vlajka obce Řetová v okrese Ústí nad Orlicí, udělená v r. 2003, se dvěma rostlinami mařinky barvířské (*Asperula tinctoria*), dodnes rostoucí v údolí místního potoka. Uprostřed hořící černý mlíř

18 Vzácná kotvice plovoucí (*Trapa natans*) na vlajce obce Bítovany v okrese chrudimském, udělené v r. 2010

19 Kandík psí zub (*Erythronium dens-canis*) na vlajce posázavské obce Hradištko v okrese Praha – západ, udělené v r. 2002. Kriticky ohrožený druh zde roste v přírodní rezervaci Medník.

20 Realistická podoba jetele lučního (*Trifolium pratense*) na vlajce obce Lány, okres Rakovník, udělené v r. 1997

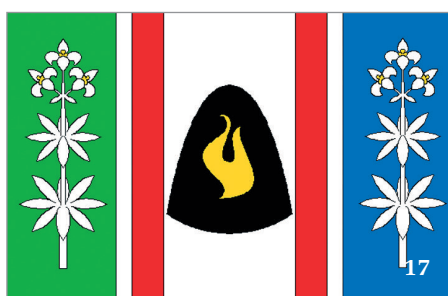
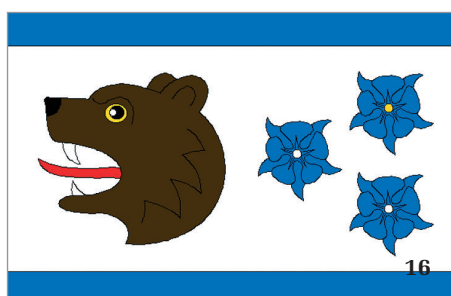
21 Moderní vexilologické pojetí obecní figury jetele na vlajce obce Trpík z okresu Ústí nad Orlicí, udělené v r. 2004

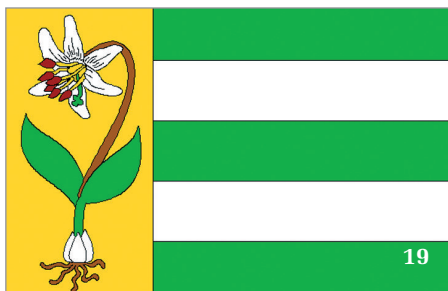
22 Figura žluté řeřichy seté (*Lepidium sativum*) na vlajce obce Jeřišno, okres Havlíčkův Brod, udělené v r. 2003

23 Neobyklá kombinace květů hlohu (*Crataegus*) a jeřábu oskeruše (*Sorbus domestica*) na vlajce obce Oskořinek v okrese Nymburk z r. 2002

24 Charakteristický list jírovce mađalu (*Aesculus hippocastanum*) na vexilologicky dokonalé vlajce obce Lhota v kladenském okrese, udělené v r. 2000. Představuje místní rozsáhlou kaštanovou alej.

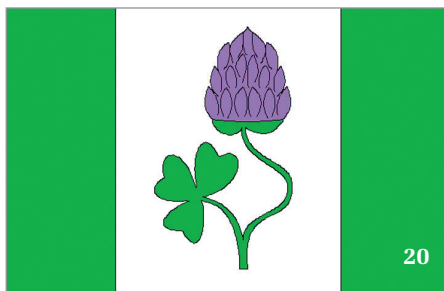
z prvních nezvyklých rostlin na obecních vlajkách je od r. 1997 koniklec luční český (*Pulsatilla pratensis* subsp. *bohemica*) na vlajce obce Grygova v okrese Olomouc

(obr. 14) od J. Loudy. Vlajky s koniklecem mají další tři obce, v jejichž okolí se tato pryskyřníkovitá rostlina vyskytuje. V olomouckém okrese je to od r. 1999 Krčmaň, od r. 2005 Boreč v okrese Mladá Boleslav a v okrese Most od r. 2002 obec Lužice, kde koniklec v místní přírodní památce Lužické šípáky reprezentuje i další vzácné druhy. Ještě nezvyklejší je orchidej okrotice červená (*Cephalanthera rubra*) vyskytující se v přírodní rezervaci Pod Trlínou u obce Lesnice, okres Šumperk (obr. 15). Dva její červené květy se svatojakubskou mušlí, symbolizující místní kostel zasvěcený sv. Jakubovi Většimu, zdobí od r. 2003 vlajku obce od M. J. V. Pavlů. Týž autor vyjádřil originálním způsobem řeku Divokou Orlicí i název a umístění obce Bartošovice v Orlických horách z okresu Rychnov nad Kněžnou (obr. 16) tím, že na list vlajky položil, kromě medvědí hlavy odvozené od staré pečeti, tři květy vzácného orlíčku obecného (*Aquilegia vulgaris*). Mařinka barvířská (*Asperula tinctoria*), dnes ohrožená, dříve využívaná jako červené barvivo, se dostala na vlajku obce Řetová v okrese Ústí nad Orlicí (obr. 17). Na vlajku ji navrhl Z. Velebný jako mluvící znamení podle staršího označení rostliny rýt, a protože první zmínku o obci máme již z r. 1292 ve tvaru Ritow a i místní potok dodnes protéká hustým porostem mařinky barvířské (jméno rýt se nyní botanicky používá pro rod *Reseda*). Mezi ohrožené patří též kotvice plovoucí (*Trapa natans*), v minulosti sloužící jako krmivo, která se objevuje na dvou obecních vlajkách, a to Albrechtíček v okrese Nový Jičín, navržené J. Tejkalem v r. 2000, a na vlajce obce Bítovany (obr. 18) z chrudimského okresu od S. Kasíka z r. 2010. V obou případech jde opět o využití místní vzácné chráněné rostliny jako obecné figury. Také kandík psí zub (*Erythronium dens-canis*) se dostal v r. 2002 jako kriticky ohrožený, ojedinelé rostoucí v přírodní rezervaci Medník u posázavského Hradištku v okrese Praha – západ (obr. 19), na vlajku této obce navrženou S. Kasíkem.

Z heraldického a botanického hlediska je zajímavý případ obce Kleneč, která má ve znaku a na vlajce hvozdík, jenž symbolizuje zdejší endemický poddruh s jedi-

nou lokalitou – hvozdík písečný český (*Dianthus arenarius* subsp. *bohemicus*). Hvozdík ve znaku má ale květy sytě růžové, což odpovídá nežádoucímu hybridnímu jedinci s hvozdíkem kartouzskem (*D. carthusianorum*) – vlastní endemit kvete bíle nebo s růžovými skvrnami či slabým nádechem (Živa 2010, 4: 156–157). Jak na znaku, tak na vlajce má být podle základního slovního popisu hvozdík písečný český, takže sytě růžové zbarvení květů je chybou původního tisku a nikoli sněmovního rozhodnutí o udělení vlajky.

Jako obecní symboly se objevují i běžné užitkové rostliny, jako např. jetel luční (*Trifolium pratense*) na vlajce obce Lánsko v okrese Rakovník (viz obr. 20), navržené v r. 1997 M. Vitanovským. Pouze zde jde o realistickou podobu kvetoucího jetele, dalších 10 vlajek nese různé zjednodušené jetelové trojlisty. Tuto figuru v r. 2004 R. Keprt vexilologicky zvýraznil na vlajce Trpíku, nejmenší samosprávné obce v okrese Ústí nad Orlicí (obr. 21). Z užitkových rostlin ještě připomeňme již dříve zmíněnou vlajku obce Čejkovice v okrese Hodonín se dvěma stonky fenýklu (Živa 2011, 3: 145–148).

Mezi jinak vcelku všední rostliny patří violka, kterou ale na vlajce Horního Smržova v okrese Blansko nelze přesně botanicky určit. Obdobným těžko určitelným druhem je bílý květ zvonku na vlajce obce Liberk v okrese Rychnov nad Kněžnou, odvozený z pečeti místní obecní části Uhřínov. Další, opět neurčitelné druhy zvonků se nacházejí na vlajkách obcí Janová v okrese Vyškov a Radošova v okrese Třebíč. Naopak obec Černná v okrese trutnovském použila na vlajce žlutý zvonek tvarem připomínající zvonek rozkladitý (*Campanula patula*). Jazykovou přemýšlkou se jako mluvící symbol dostala v r. 2003 na vlajku obce Jeřišno v okrese Havlíčkův Brod (viz obr. 22) od Z. Velebného také řeřicha setá (*Lepidium sativum*).

Dřeviny

• Keře

Výskyt keřů na komunálních vlajkách je minimální, zvláště pomineme-li keře růžové na vlajkách Švihova v okrese Klatovy a Trnové z okresu Praha – západ, stejně

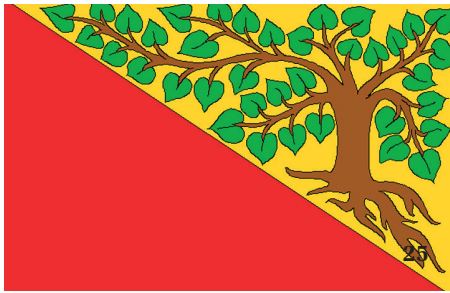
jako borůvky a brusinky, o kterých se zmíníme až v posledním dílu seriálu v souvislosti s různými plody. V úvahu tak přicházejí keře nebo větve hlohu (*Crataegus*), a to u obce Oskořínek v okrese Nymburk (obr. 23), která má od r. 2002 na svém vlajkovém listu odděleně čtyři květy bílého hlohu a pod nimi samostatný keř. Podle místní tradice má znázorňovat jeřáb oskeruši (*Sorbus domestica*). Samostatná větve hlohu s listy, bílými květy a červenými hložinkami se od r. 2004 stala mluvícím znamením pro vlajku obce Hlohovčice v okrese Domažlice. Pro úplnost dodejme, že svěšená žlutá větve oskeruše s listy a plody je také na vlajce obce Zlámánek v okrese Uherské Hradiště. Nepočtenou řadu vlajek s keři zakončuje neurčitý zelený keř na vlajce obce Zakřany v okrese Brno – venkov od I. Durce, udělené v r. 2000.

• Stromy

Rozmanité stromy patří na vlajkách k nejpočetnějším přírodním motivům. Někdy je však z výtvarných a kompozičních důvodů nahrazují listy nebo větve, které se tak stávají jejich deriváty. Listy v celkovém počtu 233 zastupují ovšem nejen stromy, ale i jiné rostliny, a po liliích a růžích náležejí k nejobyklejším obecním figurám na komunálních vlajkách. Nemáme např. vlajku se stromem jírovcem madalem (*Aesculus hippocastanum*), ale jeho sedmičetný dlanitý list nacházíme na jednoduché vlajce od V. Krůty u obce Lhota (obr. 24) v kladenském okrese. List zde představuje Ploskovskou kaštanku, největší uskupení těchto stromů v CHKO Křivoklátsko. Úplných stromů je na vlajkách 194, z nich 134 listnatých a 60 jehličnatých. Je třeba doplnit, že z uvedeného počtu je 38 neurčitě označených jen jako listnatý strom, zbývající nesou své druhové názvy.

Z určených druhů stromů je u nás nejvíce lip (*Tilia*) – celkem 47 a navíc máme ještě 99 vlajek s lipovými listy. To sice u našeho národního symbolu nepřekvapuje, ale připomeňme nepříliš známou okolnost, že lípa je za český i slovenský národní strom považována teprve od r. 1848 – do té doby u nás funkcí slovanského

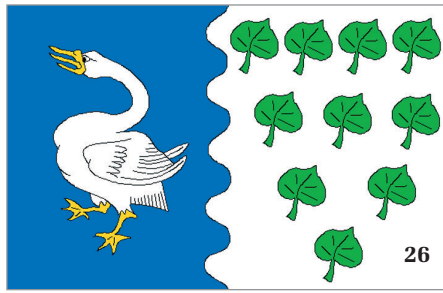

stromu plnilo „všeslovanské dubisko“. Jednotlivé druhy lip a také dubů se na vlajkách ani na znacích nerozlišují. Zajímavé je, že lipové symboly, ať již stromy nebo listy využívají návrháři nejen jako mluvící symbol pro obce – např. Lipová, Lípa, Lipina, Lipník, Lipno, Lipůvka nebo Krásná Lípa (obr. 25), ale též pro další obce, kde lipové listy mají podtrhovat český charakter vesnice, případně jimi vyjadřují počet přidružených osad nebo částí obce, jako je tomu u vlajky obce Myštice v okrese Strakonice (obr. 26).

Dubů (*Quercus*) se na vlajkách vyskytuje méně než lip, pouze 13, ale třeba k nim přičítá dalších 39 vlajek s dubovými listy. Na vlajce obce Snovídky v okrese Vyškov (obr. 27), navržené J. M. V. Pavlů v r. 2008, byly dubové listy se žaludem převzaty z otisku pečeti z 18. stol. Různým způsobem zpodobněné listy používají mluvící vlajky obcí Doubek, Doubice, Doubravice, Dub nad Moravou, Dubá, Dubčany, Dubisko, Dubno nebo Horní Dubňany.

Z listnatých stromů jsou na vlajkách méně zastoupeny vrby (*Salix*), máme jich celkem 15, včetně jedné vrby smuteční na vlajce obce Mlečice v okrese Rokycany od r. 2001. Buků (*Fagus*) včetně listů a bukvic je celkem 16, javory (*Acer*) se na celkem 15 vlajkách nikdy neobjevují v podobě stromů, na všech jsou vykresleny jen javorové listy s charakteristickými zářezy, na rozdíl od topolů (*Populus*), které se na 6 vlajkách zobrazují vždy jako výrazné štíhlé stromy. Břízy (*Betula*) včetně listů se objevují poměrně často, máme jich celkem 17, většinou jako mluvící symboly u obcí Březina, Březnice, Březová, Březí, Březník, Břežany, Podbřeží, Březůvky nebo Břežíněves. Vyobrazení jilmů (*Ulmus*) nacházíme jen na třech vlajkách, dvě z nich jsou mluvící vlajky obce Jilemu v okrese Havlíčkův Brod a města Jilemnice v okrese Semily z r. 1999 od J. Škopa. Olše (*Alnus*) a jasaný (*Fraxinus*) jsou jen na třech, resp. dvou vlajkách a vždy pouze jako listové nebo větvové deriváty.

Poměrně často, snad pro svou snadno kreslitelnou podobu, se na vlajkách vyskytuje smrk ztepilý (*Picea abies*). V současné době jich máme celkem 36, ale jen několik obcí jako mluvící znamení, např. Smrčná

a Smrk. Většinou zelené smrky představují převažující porosty v okolí, někdy má jejich prezentace hlubší smysl, jako např. u obce Rozkoš v okrese Znojmo (obr. 28). Tři výrazné smrky na vlajce tu značí i tři místní hospody na křižovatce cest. U obce Býšovec v okrese Žďár nad Sázavou (viz obr. 29) Z. Kubík využil malého smrku jako mluvícího znamení pro místní část obce Smrček, který umístil do obrněné pravé paže převzaté z rodového erbů původních majitelů obce, vladkyň z Býšovce.

O poznání méně, jen 9, máme na vlajkách jedlí (*Abies*), u nichž opět nelze určit druh. Pokud by nebyly ve slovním popisu označeny jako jedle, mohly by být po kresebné stránce lehce zaměnitelné za smrky a naopak. Se smyslem pro realitu se proto na mnoha vlajkových listech v blasonu uvádí obecně jehličnatý strom a je na uživateli, aby si ho vykreslil podle svých znalostí. Poněkud odlišná situace je u borovic (*Pinus*), které se zřetelně odlišují od ostatních jehličnanů a jako obecné figury byly použity jen na pěti vlajkách. Jejich výrazné siluety využil R. Kepřt, který v r. 2000 pro obec Horní Suchá, okres Karviná (viz obr. 30), vytvořil vexilologicky zcela moderně pojatou vlajku, využívající i místních tradičních hornických barev, zelené a černé. Nečekaně se na obecních vlajkových listech objevuje poměrně často tis (*Taxus*). Celkem z 6 exemplářů je nejvýraznější vlajka Tisovce z okresu Chrudim z r. 2009, bílá s pěti do kruhu uspořádanými větvičkami s červenými „plody“ (epimatiem, semenné šištice). Jeden z nejstarších tisíc na našem území je zobrazen od r. 2009 na vlajce obce Vilémovice v okrese Havlíčkův Brod, na jejímž katastrálním území roste podle některých údajů 1 500 let (věk však nebyl dosud spolehlivě prokázán).

Z ovocných stromů máme na 8 obecních vlajkách jablonoň (*Malus*), a to jako mluvící znamení u obcí Jablonoň, Jablonoň, Jablunka a Jablunkov. V Luhačovicích se jablonoň dostala na vlajku převodem ze své původní vesnické pečeti z r. 1691, přesněji z pozdějšího městského znaku. Jablonoň na vlajce obce Říkov v okrese Náchod musí mít přesně 10 plodů na paměť

25 Vlajka obce Krásná Lípa v okrese Děčín, udělená v r. 2002, s realisticky rozkreslenou stromovou figurou lípy

26 Vlajka obce Myštice v okrese Strakonice, kde počet lipových listů odpovídá počtu místních částí obce a labuť vyjadřuje pojmenování místního rybníka. Vlajka byla udělena v r. 2010.

27 Vlajka obce Snovídky v okrese Vyškov, udělená v r. 2008. Dub (*Quercus*) je tu nahrazen tzv. derivátem v podobě žaludu a dvou listů vyrůstajících z položené osekávané větve – ostrve.

28 Tři smrky ztepilé (*Picea abies*) na vlajce obce Rozkoš, udělené v r. 2011, představují nejen okolní lesy, ale i tři místní hospody na rozcestí silnic.

29 Malý žlutý smrk, třímáný obrněnou pravou paží na vlajce obce Býšovec v okrese Žďár nad Sázavou, značí obecní místní část Smrček. Vlajka byla udělena v r. 2009.

30 Moderně vexilologicky pojatý vlajkový list s figurou borovice na vlajce obce Horní Suchá v okrese Karviná, udělené v r. 2000.

Obr. z archivu autora a databáze www.psp.cz/rekoslog

10 sousedů, kteří si při rozvodnění Úpy v r. 1897 zachránili život právě ve větvích místní jabloně. Hrušeň polnička (*Pyrus pyrastra*) byla využita pro vlajku jen jednou, a to v r. 2007 u obce Peřimov v okrese Semily v podobě žlutého stromu se zelenými plody, který představuje asi 250 let starou planou hrušeň rostoucí v polích mezi Peřimovem a Hájemi. Třešňový strom je pouze na jedné vlajce, na dalších třech jsou stromy nahrazeny deriváty – třešňovými květy.

Poslední díl seriálu se bude zabývat méně obvyklými přírodními motivy, jako jsou plody, houby, brouci apod.

